

شركت مرتبيه مطبعه وكتبخانهسى — باب على جاده سنده
نومرو ۵۲

﴿ تَحْدِيثُ نِعْمَت ﴾

هوسكاران معارفك نظر استفاده سنه وضع اولنان
بو اثر بهین تألیفات عدیده سیله کتبخانه ملیمزی ترین
ایدن دیار بکرلی سعادتلو سعید پاشا حضر تترینکدر.
بو اثر قواعد ادبیه نك میزانی و بر دستور صحت
عنوانیدر. ادبیات عثمانیه ده کسب مهارت ایتک استیان
هوسکاران ادبه رهبر طریق بلاغت اوله جفنی جزئی ملا-
حظه میدانه قویار.

سنین وفیره دنبری طبع و نشر ایله اشتغال ایلین
بو کترلی بودفعه ده بویله بر اثر صحیحک واسطه نشری
اولغله مفتخرم، نصل افتخار ایتیم، نه دن متشکر اولیه-
یمکه روز فیروز جلوسی مطلع انوار معارف اولان ولی
النعمت بیتمز پادشاهمز افسدمن حضر تترینک سایه
ترقیاتوایه ملوکانه لرنده {مرأت العبر} کبی بر کلیات تاریخ،
{میزان الادب} کبی بر دستور بلاغتک طبعنه واسطه

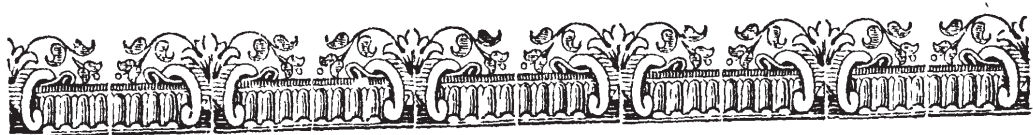
اولق نعمتی بکا میسر اولمشدر. زمان عدالت نشان ولی
النعمت افتاب اسایش و علوم ایله منور بردور جلیل
اولدینندن هر ساعی مظهر مکافات اولمقده، هر غیور
غیرتنک محصولنی کور مکدهدر.

شهدشاه معارف پناه، خداوندکار قدسیت اکتناه،
خاقان عالیشان، سبب امن و امان پادشاهمز افندمز
حضر تترینک عنایت علیه و عواطف سنیه خلافتپناهیلری
بزم کبی عجزه یهده سایه صالدقجه ان شاءالله سعی مورانه-
مزنک نیچه نیچه مکافاتنی کور مکله بختیار اولورز. الله
اول سلطان اعظمی ملتہ باغشلاسون امین .

عصر کتبخانه سی صاحبی

کرقور

میزان الادب

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حمد و ثنا اول مبدع بدایع کائناتہ سزادر کہ انسان
نظرینی ہر نہ جہتہ عطف ایدہ جک اولسہ مصنوعات
جلیلہ سندن بر بدیعہ حیرتفزاہہ مصادف اولور کہ لسان
وجدان

فَفِي كُلِّ شَيْءٍ لَّهَا آيَةٌ ۖ تَدُلُّ عَلَىٰ أَنَّهُ وَاحِدٌ

توحید و تمجید نی تذکر ایتما سی ممکن اولہ مز. صلوة و سلام

خُلِقْتَ مُبْرَأً مِّنْ كُلِّ عَيْبٍ

كَأَنَّكَ خُلِقْتَ كَمَا تَشَاءُ

مدیحہ اکلیت صریحہ سنہ ما صدق اولان اول مفخر
موجوداتہ احرادر کہ ذات قدسیت آیات رسالت پناہیلری
{لَوْلَاكَ لَمَا خُلِقَتِ الْاَفْلَاكُ} تشریف منیفیلہ علی العموم
بدایع مکنوناتک علت غاییہ قدیمہ سی و خلقت علیاسی،

دریای فطرتک اک معزز درهٔ یتیمه سی در . صلی الله علیه
و سلم و علی آله و اصحابه الذین هم نظام بیت الابداع
و التکوین . وقوام ارکان البلاغ و الدین .

جلوس همایون حضرت پادشاهیدن برو معارف
مدنیہ مزده اسکی حاله نسبتله مشهود عیون شکران
اولان تجدد موسم شتادن انفصال و موسم بهاره اتصال
ایدن بر باغچه نك حاله معادل اولدینغی حقایق شناسانك
هیچ بریسی انکار ایده مز . بو حال سعادت اشتمال ایسه

يَحُومُ حَوْلَ ذُرَاهِ الْعَالَمُونَ كَمَا
تَرَى الْحَجِيجَ بَيْنَتِ اللَّهِ مُعْتَرِكَا

نشیده سنك مدلول حکمت شمولى اولان شهنشاه بیدانی
ولی نعمت بیتمز السلطان الغازی { عبد الحمید خان ثانی }
ادام الله شوکتته و خلافتته بحرمة السبع المثانی افندمز
حضر تترینك علوم و معارف انسانیه و کمالات مدنیه مزك
ترقیسی حقننده کی اقدامات عظیمه ملو کانه لرینه بیوک
برهاندر .

مقدمه

افعال ادبیه عامه و خاصه قسم‌بندی‌شده منقسم اولوب برنجیسی اطلاق اوزره افعال بشریه‌نک اختلاف‌نندن وشو اختلافک اصل و اساسندن بحث ایدر. بحث ایتدیگی شیلر فضائله محبتک و رذائله بغض و خصومتک اسباب و درج‌اندن عبارتدر.

ایکنجی قسم تفصیل اوزره لوازم معتبره بشریه‌بی حاوی و انواع ثلثه‌بی محتویدر.

انواع مذکورهنک برنجیسی حق تعالی حضر تدرینه نسبتله انسانک لوازم خصوصیه‌سی اولان آداب دینییه و ملیه‌در. بوکاد شریعت اطلاق اولنور.

ایکنجیسی انسانک ذاته نسبتله لوازم مخصوصه‌سی در. شو نوعه آداب شخصیه و نوامیس طبیعیه دینلور.

اوچنجیسی بشقه‌لریله ائتلاف و معاشرته نسبتله انسانک لوازم مخصوصه‌سی در. بوکاده آداب مدنییه تسمیه ایدیلور. نوع بشرک بعضیلری بعضیلرینه نه صورتله محبت و معامله ایله مکلف اولدقلری و هرکس همجنس‌نک نفرت و حسن قبولنه نه مقوله افعال ایله مظهر اوله‌جعی - مباحث و مسائلی - شو اوچنجی نوعک قواعد اساسیه‌سی در. قوانین مدنییه و هیئات اجتماعیه‌نک اختلاف احوالنه تعاق ایدن نوامیس عملیه‌نک معرفتی بو نوعک متفرعاتنددر.

افعال ادبیه نك عامه و خاصه قسملرندن هر بریسنك بر مصدری واردر. برنجی قسمك مصدری طبیعی، اینکچیسنك مصدری وضعی در.

مصدر طبیعی جناب حقدن انسانه موهبه اولان نور طبیعتدر. بونك مرجعی یالکمز ذوقك سلامتی در.

مصدر وضعینك مرجعی ایکی در. بریسی کتب مقدسه، دیگرى ازمنه نك، امکنه نك، اشخاصك احوال و اعتباراتی اوزرینه موضوع، قوانین ادبیه دن باحث اولان مؤلفات بشریه در. بزم شوکتابده بحث ایده جکمز علومك مرجعی بودر.

علوم ادبیه نك اقسامی بین العلما مختلف فیهادر. لکن تقسیملری حصری اولیوب جعلی اولدیغندن ادبیونك اکثری اون ایکی اولسنی قبول ایتمشلردرکه: لغت، صرف، اشتقاق، نحو، معانی، بیان، عروض، قافیه، انشا، نثر، قرض شعر، خط، تاریخ علملریدر. علمانك بعضیلری علم بدیعی رأساً علم آخاذا و بعضیلری علم بیانك اقسامندن عد ایتدیلر. مذکور اون ایکی علمك سکزى اصول و دردی فروعدر.

اصوله متعلق اولان علومده یا مفردات، یا مرکباتدن بحث اولنور.

مفرداتدن بحث ایدن علمك مباحثی الفاظك جواهر و موادینه متعلق ایسه (علم لغت)، صور و هیئات الفاظه متعلق ایسه (علم صرف)، اصالت و فرعیتله بعضیسنك بعضیسنه انتسابی بیلدرر ایسه (علم اشتقاق) تسمیه قننور.

مباحث اطلاق اوزره مرکباته تعلق ایدر ایسه بوتعلق هیئت ترکیبیه و تأدییه معانی اصلیه اوزرینه مبنی اولدینی حالده (علم نحو)، اصل معنایه مغایر افاده اعتبارینه مبتنی بولندینی تقدیرجه (علم معانی)، افاده مذکورہ نك مراتب وضوحده کی اعتبارینه مبنی ایسه (علم بیان) دینلور.

مباحث وزن جهتیه مرکبات موزونیه متعلق اولدینی صورتده (علم عروض)، ایاتک اواخرینه تعلق ایدر ایسه (علم قافیه) اطلاق ایدیلور.

فروعه متعلق علومدن نقوش کتابتی بیلدرن علمه (علم خط)، منظومه مخصوص علمه (علم قرص شعر)، منشوردن بحث ایدن علمه (علم انشاء نثر)، بحث بونلرک ماعداسنه تعلق ایلدیکی صورتده (علم تاریخ) تسمیه اولنور.

ترسل و خطابت علم انشاء نثرک، محاضرات و تراجم احوال علم تاریخک، بدیع ذکر اولدینی اوزره علم بیانک فرعیدر. عاموم عربیه علماسی معانی و بیان و بدیع علملرینک اوچنه بردن (علم بلاغت) اطلاق ایلدیله.

علمای مشارالیهم حضراتی ابنیه الفاظه نظراً علم صرفی والفاظدن ترکیب ایده جک کلامک حاوی اوله جنی کلمه لردن هر برینک اعرابنه نظراً علم نحوی وضع ایلدکدن صکره الفاظک ترکیبنده اولان اموری نظر دفته آلوب علم بلاغتی وضع ایتشلردر. بلاغت اوچ فنی جامع اولوب اولاً معنای مرادک تأدییه سننده انکله خطادن، ثانیاً واسطه سبیله تعقید معنویدن، ثالثاً تحسین

کلامه تعلق ایدن شیردن بحث ایدن علمدر. وجه تفصیل اوزره اولکیسنه علم معانی، ایکنجیسنه علم بیان، او چنجیسنه علم بدیع دینلور. کلام، اول و ثانی اعتباریله لفظجه فصیح و لفظ و معناجه بلیغ اولور. او چنجیسی ایسه عرض خارچیدن عبارتدر.

فصاحت

دنیاده من القدیم مستعمل اولان السنهدن هر بریسنک حاوی اولدینی الفاظ علی العموم استعمال ایچون وضع اولمش و چوق و قتلر قوللانلقدن صکره تمادیء دهور و تقادم عصور او لفظلرک بعضیلرینی دائره استعمالدن چیقارمشدر. بناءً علی ذلك هیچ بر لفظ اصلنده وحشی و غریب عدّ او انجیوب کچمشده کثیر الاستعمال ایکن صکره دائره استعمالدن چیقاریلان الفاظک متروکیت جهتیله استعماللری محلّ فصاحت عدّ ایدلدی.

متقدمین عربک نه مقوله کلهلری کثرت اوزره قوللانقلری ایسه - زمانک امتدادیله وسائط و قوف و معلوماتک انقطاعندن ناشی - اطلاعجه فقدان امکانه مصادف اولدیغندن ازمنه قدیمده عربلرجه کثیر الاستعمال اولان لفظلری بیلکه مدار اوله حق ضابطه وضعنه مجبوریّت حاصل اولمشدر. شو مجبوریّتدن اوتوری متأخرین علمای بلاغت « مفردده فصاحت : تنافر حروفدن، غرابتدن، قیاس لغوییه. مخالفتدن سالم اولسی در » دهرک ضابطه وضع ایتدیله.

علمای بلاغتك كرك الفاظ ایچون وضع ایلدکلی شو ضابطه

و كرك بلاغت حقننده اتخاذ ايتمش اولدقلىرى قاعده مفردات و مركبات عربيه ايجون موضوع ايدى . لسان فارسينك عربى و لسان عثمانينك هم عربى، همده فارسى لغتلىله مخلوط و ممزوج بولنديغى جهتله او ضابطه و قاعده صكره شو ايكي لسانجه ده تعمم ايلدى .

مع مافيه قرآن كريم لسان عربى ايله منزل اولديغى نندن شو لسان جليل ملت اسلاميه جه ذاتاً لسان دين عدد اولغى و علمائى اسلام طرفلرندن معانى و بيان و بديع علملرينك تدوينه همت اولنوب شو علملرك ضوابط و قواعدى دخى لسانمزده نظم و نثر ك حسن ترتيب و تنظيمنده اساس فصاحت و بلاغت اتخاذ قلمشدر . فصاحتله كلمه و كلام و متكلم توصيف اولنور: « كلمه فصيح » ، « كلام فصيح » ، « كاتب فصيح » كى .

بلاغتله يالكر كلام ايله متكلم توصيف اولنوب كلمه توصيف اولنه مز . بناء عليه « كلام بليغ » ، « شاعر بليغ » دىنلور . لكن « كلمه بليغه » دىنله مز .

مفردك فصاحتى يوقاروده ذكر اولنديغى اوزره تنافر حروفدن، غرابتن، قياس لغوىيه مخالفتدن سالم اولسى در . (تنافر) لفظجه لسانده ثقلت و نطقده عسرت حصولنه سبب اولان برحالدر . بوحال، ثقلت و عسرتجه يا برصورت متناهيده بولنور: الفاظ عربيه دن « هعجع » و الفاظ تركيه دن « قرقدر تدرمق » لفظلرى كى . يا خود ثقلت و عسرت درجه متناهيه نك - صورت متفاوتده - مادونى بولنور: الفاظ عربيه دن « مستشزر » ،

« مستشرف »، « ملع » والفاظ ترکیه دن « شرلغان »، « باشلانغج »، « چرز » لفظلری کبی .

ابن درید جمهرده دیرکه « حروف متقاربه [۱] نك برندن دیکرینه انتقال ایدرکن دیلده ثقلت حاصل اولور . حروف متباعده [۲] نك برندن دیکرینه انتقالده او ثقلت حاصل اولمز . زیرا لسانکی حروف فم [۳] دن و حروف ذلاقه [۴] دن بریسنه انتقال ایتدرمکسزین حروف حلق [۵] ده استعمال ایده جک اولسهک برکزی آواز و مختلف حرکتلر ایله لسانه کلفت ویرمش اولورسن . کورمز می سن که (ا ه ح) حرفلرینی تألیف ایتسهک لغاتک بعضیلرنده مخرجلری نك یاقلنغی جهتیله همزه بی حایه تحوّل ایتمش بولورسن : « ام والله » « هم والله » کبی . بوعلتدن اوتوری عربلر « اراق » دیه جک یرده « هراق » دیدیلر . وبعض السنهده کذلک قرب مخرجلری سببیه های حایه دونمش بولورسن . بنساء علی ذلک مخرجلری اوزاق اولان حروفدن مرکب کلمه کوزل اولور .»

ابن درید خلیلدن نقل ایله دیرکه « حرف حاده بوغاز

[۱] حروف متقاربه (د ث) ، (د ذ) ، (ض ظ) حرفلری کبی مخرجلری یاقن اولان حرفلردر .

[۲] حروف متباعده (ب ع) ، (م ج) حرفلری کبی مخرجلری اوزاق اولانلردر .

[۳] حروف فم (ب م ف و) حرفلردر .

[۴] حروف ذلاقه نطقه سرعت ویرن حرفلردر که (ب ر ف ل م ن) حرفلردن عبارتدر . بونلرک ماعداسنه حروف مصتمه دینلور .

[۵] حروف حلق (ح خ ع غ ه ا) حرفلردر .

قصلمق اولسه حا عین حرفنه بکزره بونک ایچون حا ایله عین برکلهده بولنه مزلر . ها دخی بویله در . لکن هر بریسنگ بشقه بشقه معناسی اولور ایسه فی الاصل ایکی کله اولدقلری حالده برلشه بیلورلر: «حیهلا» کبی که (حیّ) بشقه، (هالا) بشقه کله در .

سعد الدین تفتازانی مطولده دیر که «ابو تمامک - کریم متی امدحه امدحه والوری - قولنده حا ایله ها بیننده تنافر بولندیغی ایچون مصنف «امدحه» لفظنده ثقلت اولدیغنی بیان ایتمش ایسهده مصنفک بو افاده دن مرادی «امدحه» لفظنده (فصاحتیه خلل ویرمیه جک درجهده) آز بر ثقلت اولدیغنی حالده ایکنجی «امدحه» لفظیده برنجی یه یناشوب ثقلت تضاعف ایتمکه تنافر حاصل اولور صورتی اولسی ملحوظدر . حالبوکه «امدحه» لفظی مجرد بولندیغنی حالده غیر فصیح اولدیغنه دائر اعتراض وارد اولمامشدر . زیرا قرآن کریمده دخی بومثللو لفظ واقعدر: (فسحه) کبی . قرآن کریمک مشتمل اولدیغنی الفاظ شریفه یه کلام غیر فصیح دیمک مؤمنک جرأت ایده میه جکی حالدرندر .

قرآن کریمده موجود بر لفظه یا ترکیب حروف، یا خود غرابت و مخالفت قیاس کبی احواله ذهاباً اعتراضه جرأت ایدنلرک اعتراضلری ذوق فطریلرینک معلولیت و فسادینه و کندی معلوماتلرینک نقصانیه حمل اولنور . زیرا زمان سعادت نبی عدنان و قحطان بلغاسنک اک زیاده غلبه لکلی زمانی ایکن اهتدا ایتماش اولان بلغای عرب بالاعتنا تدقیق و محری ایتمش اولدقلری حالده قرآن کریمده فصاحتیه مغایر الفاظ اولدیغنی تصدیق ایله برابر

آیات قرآنیہ سحر در دیمکہ باشالادیلر . صکرہ کلانلر فصاحتی
تفریقجه ذوق فطری اصحابندن اولان بلغای قدیمه و عرب
عربہ نك كعبنه بیله واره میه جقلری کندولرنجه ده مصدق در . شکر
طاتلی ایکن ذائقه سنده علت اولان کسه طاتلیلنی حس ایدہ میه جکی
کبی ذوق سلیم فطری اصحابندن اولیانلرده الفاظده کی ثقلت
وخفتی حقیله حس ایدہ مزلر . بوکا دائر آشاعیده بعض مباحث
درج اولنه جقدر .

خلیل دیرکه « پك چرکین بولدیغ « هعنع » لفظنی ایشتدیکم
وقت « بویله کله ترکیب اولنه مز » دیرک انکاره مجبور اولدم .
صکره عربك ثقاة علماسنه مراجعتله سؤال ایلدم . بوکله نك تالیفی
انکار ایدوب طوغریسی « خعنع » در دیدیلر .

شیخ بهاءالدین عروس الافراحدہ دیرکه « تنافر یا جدأ تباعد
حروف ایچون ، یاخود تقاربلی ایچون اولور . زیرا بو حال
ایاقده باغ اولدیغی حالده طفره (صحرامق) کبی در .

خفاجی سرّ الفصاحده دیرکه « بزم ایچون برطاقم الفاظ
واردرکه حروفی متقارب اولدیغی حالده هیچ بریسنده تنافر یوقدر :
« شجر » ، « جیش » ، « فم » لفظلری کبی .

یکدیگرینه شدت تقاربی اولان حرفلرک ایکیسی یاخود
اوچی برکله ده مجتمع اولور ایسه او حرفلرک جرس (آواز) لرنده
اولان قوتلری اعتباریله تقدّم وتأخرلری وقوعبولور . وقوتده
مقدّم اولان حرفی ولی ایدن حرف ضعیف متحرک اولیوب

ساکن بولنور ایسه او یله کلمهده تنافر حسّ اولنهمیه جنی جهتله فصاحت موجود اولور: (الم اعهد) کبی.

شیخ بهاء الدین دیرکه « تنافری حصوله کتیر مکده تقارب و تباعد حروفک استواسی، غایت وفاقده اولان ایکی مثلك و غایت خلافده اولان ایکی ضدک استواسنه بکزر. مثلین ایسه شدت تقاربلری، ضدین ایسه شدت تباعدلری جهتیله مجتمع اوله مزه. بناءً علیه حال بر محلهده کی حروف متباعدده و حروف متقاربه ارالرنده دائر اوله: خفت، حروف متباعدده کورینور».

ابن درید جمهرهده دیرکه « ابنیه نك اك كوزلی مخرجلری بری برندن اوزاق بولنسان حرفلرك امتزاجیله ترکیب اولنمش کلمهدر. مصمت الحروف بر رباعی بوله مزسن که حروف ذلاقه دن بریله ممتزج اولمیه. مکرکه « عسجد » کبی سین حرفیله کلمش اوله. بوده پک آذرر. بویله بنالرده ورودی ایسه سین حرفنک لنتی ایله برابر جرسی غنه جوهرندن اولدیغی ایچوندر. اهنکن « فرزدق»، « سفرجل»، « شمردل» کبی خماسی بنالرده مطلقاً حروف ذلاقه دن و مخرجی دوداقلردن و یا دیل اوچندن اولمق اوزره بر، یاخود ایکی حرف بولنور. رسم ایتدیگمز قاعدهیه مخالف بر بنایه تصادف ایتدیگک حالده او بنانک کلام عربدن اولمدیغنه حکم ایتلیسن».

« اوچ حرفلی وایکی حرفلی اولان لفظلرده حروف مصمتهدن بر ایکیسی حروف ذلاقه دن بریسیله امتزاج ایده بیلور: « خدع» کبی. بوکلمهده خا ایله عینک اراسنی دال فصل ایتدیگی ایچون

کلمه نك ترکیبی کوزلدر. حروف قلب اولنور ایسه چرکین اولور.

ینه ابن درید دیرکه « عربلر مخرجلری پک یاقن اولان حروفی برکلمده تالیف ایتمدیلر. لزوم اوزرینه ایکی کلمه اجتماع، یاخود بر حرف ورود ایدوبده مخرجلری یاقن اولدینی حالده عربلر او ایکی حرفک بریسنی دیکرینه تحویل ایدرلرکه اقوی اولان حرف ایله ابتدا اولنمش اوله. بونی چوق کره بناء اصلیده دخی استعمال ایتمدیلر: (الرحمن الرحیم) کبی. لام ضعیف، را قوی اولدیغندن لام رانک یاننده بللی اولیوب ایکیسیده برشده لی را صداسی ویرر».

بوتبدلات لفظیه. اوزرینه الفاظک هیچ بریسی دائرة فصا. حندن چیقماز.

ابن درید کلام سابقنی تعقیب ایله دیرکه «حروف زائدهیه تصادف ایدن هرکلمده حال بویله در. تاء افتعال طا ظا ضاد زا وبونلرک اخواتی یانلرنده — تلفظجه حرف قوی ایله بدأ اولنمق ایچون — کندوسنی ولی ایدن حرفه تبدیل اولنور. بوتقدیرجه ایکیسی برلفظده برقوتی احراز ایدر».

« قاف و طادن بریسنک یاننده سین بربناده بولنور ایسه سینی صاده تبدیل ایدرلر. زیرا سین اغزک اورطه سندن ديلك ارقه سنه یناشوب قاف ایله طایی دیل تلفظ ایدرکن ديلك طاده آلت طرفی، قافده اوست طرفی دماغه طوغری قالدقاره سینی تلفظدن صکره قافی یاخود طایی تلفظه باشلادقده — او صورتله

ارتفاعی ثقیل کوردکارندن اوپله یرلرده - سینی حسب المخرج اقرب حروف اولان صاده ابدال ایله تلفظ ایلدیلر. زیرا صادق قاف ایله استعمالی سینک قاف ایله استعمالدن قولایدیر. بناءً علیه «سقر» دیه جک یرده «صقر» و «قسط» دیه جک یرده «قصط» دیو تلفظ ایشلردر.

و كذلك سین ایله قاف اراسنه برحرف حاجز داخل اولدقده - مبالات کوسترمیوب لفظده مجاورت توهم ایلدکارندن - بالابدال «سبق» دیه جک یرده «سبق» و «سویق» دیه جک یرده «سویق» دیدیلر.

«صاد ایله ذال مجاور اولوب صاد مقدم اولور ایسه سا کن قلندیغی تقدیرده ضعفه تصادف ایدر. شو حال اوزرینه صادی زایه تبدیل و حرکه لندکده ینه اصلنه ارجاع ایدوب سا کن ایکن «فلان یزدق» و حرکه لندکده «صدق» دیو تلفظ ایلدیلر. بناءً علیه بعض قرآ (حتی یصدر الرعاء) قول کریمنی (حتی یزدر الرعاء) او قومشلردر».

مباحث مذ کوره نك شامل اولدیغی وجوهك جمله سی تلفظه مخصوص اولدیغندن یازلشده هر حرف کندی هیئت اصلیه سی اوزره یازیلور.

(ث ح ذ ص ض ط ظ ع) حروفی لسان عربیه مخصوص حرفلر اولوب بو حروفك بعضیلری لسانك اصل و مأخذی اولان جغتای لسانده کی الفاظ عمومیه دروننده انجق اوتوز قرق کلمه ده موجود و بونلرده الفاظ عربیه دن مولد و منقولدر.

لسانمزدہ حروف مذکورہ نك بولندینی الفاظ اصل چغتاییلرندہ موجود دکادر.

مثلاً لسانمزدہ کی «ایصلا تمق» چغتاییدہ مستعمل «ایسلامک» دن و «باصمق» «باسمق» دن، «ایصلق» «ایسلغ» دن، «صق» «سیق» دن، «صوک» «سیونک» دن، «صول» «سونقول» دن، «طار» «تار» دن مبدل و الفاظ سائرہ نك اکثریدہ غریب دن منقولدر.

اهل چغتای لسانندہ عند التکلم الفاظ عربیہ نك مخلوطیتی پک آز اولدیغندن قلت استعماللرندن ناشی آنلرک لسانلرندہ ذوقاً ثقیل کورینان حروف لسانمزدہ الفاظ عربیہ ایله کثرت اختلاطی جهتیه بزجه خفیف ولطیف کورینور. بناءً علی ذلك بزم ذوقمز، لسان اصلیزک منشائی اولان اهل چغتایک ذوقلرینه نسبت قبول ایدہ جک درجه دن تباعد و عربلرک ذوقنه تقرّب ایتکه لسان عربییدہ تلفظجه «سقر» و «سویق» مثللی الفاظده سین صاده تبدیل اولندینی کبی الفاظجه حسب الاختلاط ذوق عربک بزجه ده بر درجه یه قدر وجودی جهتیه لسان اصلیزده مستعمل و بالاده محرر «سیق»، «ایسلامک» مثللو موقعلرده ذوقمزہ ملایم کورینان صادر حرفنه و حروف سائرہ دخی بعض حروف موافقه یه ابدال ایله تلفظه آلمشش و بوضورتله استعمال اوزرینه الفاظ اصلیه متروکیتله کسب غرابت ایدرک ذوقمزجه استلزام تنافر و لسانمزدہ مخصوص اولان فصاحت دائره سندن تباعد ایتشدر. لکن ذوقلرینه ملایم اولان اهل چغتای استعمالتجه الفاظ مذکورہ نك هر بریسی خفیف و بزم ابدال صورتیه

استعمال ایلدیکمز الفاظ انلرک ذوق مخصوصلرنجه ثقیل در. مع مافیہ بزم ذوقمزک ذوق عربیه ملایمتی هر تقدیرکه بر امر طبیعی درجه سنه تقرب ایتمش ایسه ده او ذوقه تمامیله اتصال ایده مدیکمز دن بشقه حسب المخرج تفریقی تجویده موقوف اولان الفاظی تلفظده نقصانمز دخی بدیهی بولندیغندن «ثمر» و «سمر»، «ثمین» و «سمین»، «اثننا» و «اسنا»، «محدور» و «محظور»، «حذاء» و «حزاء»، «اذاعه» و «ازاعه» کبی پک چوق لفظلری تلفظ ایدرکن نه درجه لرده التباساته تصادف ایتدیکمز معلومدر. بناء علیه لسانمز بو مثللو مخرجلری تجویدیله تفریق اولنه. بیله جک الفاظک چوغنده اصلنه تمامیله مخالف تلفظه آلمش اولدینی ایچون «حضرت» دیه جک یرده «حضرت»، «اضطراب» دیه جک یرده «اضطراب»، «ضرب» دیه جک یرده «ظرب»، «حمد» دیه جک یرده «همد»، «عادت» دیه جک یرده «آدت» سویلیورز.

مبتدیلمزک املائی اوکرنمکده مصادف اولدقلری مشکلاتک بر بیوک سببیده التباسات مذکورهدر.

ایشته عربلرجه هر بریسی اصلاً و ذوقاً تنافردن سالم اولان الفاظ فصیحه مذکورهدی عبارات عربیه اراسنده تجویده رعایتله حرفلری مخرجیه بالتوفیق اوقومق ذوقاً بزه نقدر لطیف کاور ایسه عبارات ترکیه اراسنده تجوید ایله مخرج اصلیه سنه توفیق وقرائت ایددجک اولسه ق اوقدر ثقلت و تنافری حاوی